

קבץ

תוֹךְ הַנַּחֲל

דבורים נוראים ונפלאים, מעוררים מעירים ומחזקים, אשר מתוך הנחל נובע מקור חכמה נובעים, להחיות גפוש כל חי ומשם ישקו העדרים, להתחזק בעבודת הבורא בכל דרגה שיהיו נמצאים

בענין קדשת הדבור – לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן קסט

בענין אהבה ויראה – לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן יז

אשר נאמרו בשלחן הפהור של

מרן מוהר"א ש"ש שליט"א

בסעודות שבת קדש פְּרֻשֶׁת עֶקֶב – תשע"ב

ידבר נוראות ונפלאות ממוצות השמחה העולה על כל השמחות שאדם זוכה על ידה לשמירת הכרית, ולזה זוכים על ידי הדבור דקדושה, ובפרט להזהר מללמוד חוב שחורץ דין על עצמו וכו'. וידבר מענין אהבה ויראה שמקבלים על ידי הצדיק שבדור, ויגנה עון לשון הרע ומהלקת על זולתו ועורר האהבה והשלום בין ישראל.

יצא לאור ערב שבת קדש פְּרֻשֶׁת עֶקֶב תשע"ג

על ידי תלמידי מתיבתא 'היכל הפנ"ש' חסידי ברסקלב

עיר הקדש ירושלים תובכ"א

ליל שבת פרשת עקב תשע"ב ביבנאל עיר ברסלב

מאמר

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן

בליל שבת קדוש ביבנאל עיר ברסלב דבר מוהר"א ש"נ"י דבורים נוראים ונפלאים על פי התורה בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן קסט המדבר מענין שעל ידי שמחה ושמר הקדוש ברוך הוא את האדם מפני הברית.

בשתיקה לשמחה אזי השם יתברך בעצמו ישמר לך את הברית פתח ואמר מוהר"א ש"נ"י, כתוב בתורה הקדושה (דברים ז, יב) והיה עקב תשמעו את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך. ופרש רש"י, והיה עקב תשמעו – אם המצוות קלות שאדם דש בעקבו תשמעו, ושמר ה' אלהיך לך את הברית וגו' – ישמר לך הבטחתו.

וְאָמַר רַבְּנּוּ ז"ל (מוֹהֲרָא"ש נ"י חוֹר עַל נְקוּדָה אַחַת מִתּוֹרָה זוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל): וְהִיָּה עֲקֵב תִּשְׁמָעוּנוּ. וְהִיָּה לְשׁוֹן שְׂמֹחָה. עֲקֵב הֵם הַרְגְּלִיּוֹ, הֵינּוּ לְזַבּוֹת לְשִׂמְחָה עַד שֶׁחֲעֻקְבִים שֶׁהֵם הַרְגְּלִיּוֹ יִשְׁמָעוּ הַשְׂמֹחָה, זֶה זֹכֵרֵן עַל יְדֵי אֵת הַמְשֻׁפְּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתָם וְעִשְׂיָתָם אֲתָם. שֶׁתִּשְׁמָרוּ לְעִשׂוֹת בְּעֲצֻמְכֶם הַמְשֻׁפְּטִים וְחֲדִינִים, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְּפַטֵּל הַדִּין שְׁלֹמֶעֱלָה בַּנ"ל, וְאִזּוֹ וְהִיָּה עֲקֵב תִּשְׁמָעוּנוּ שֶׁתִּשְׁמָעוּ הַשְׂמֹחָה בְּהַרְגְּלִיּוֹ עַל יְדֵי שְׁיֻזְצָאִים מִשֵּׁם חֲדִינִים בַּנ"ל וְכוּ', שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת וְשִׁמְרָה ה' לָךְ אֵת הַבְּרִית. כִּי בְּשִׂתְזֻכָּה לְשִׂמְחָה אִזּוֹ הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ בְּעֲצֻמוֹ יִשְׁמָר לָךְ אֵת הַבְּרִית וְחֲדִינֵי שְׁיֻזְצָרַךְ בְּעֲזָרְךָ לְשִׁמְרָה אֵת הַבְּרִית קַדְשׁ, כִּי עַקֵּר פָּנִים הַבְּרִית הוּא עַל יְדֵי עֲצֻבוֹת בְּיָדֵינוּ; עַד כֵּן לְשׁוֹן רַבְּנּוּ ז"ל.

מַצּוֹת הַשְׂמֹחָה – מַצּוֹת הַכּוֹלֵלֶת אֵת כָּל הַמַּצּוֹת

וְהַסְּבִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, כִּי הַצֵּה וְהִיָּה הוּא לְשׁוֹן שְׂמֹחָה, וְהִיָּה לְשׁוֹן עֲצֻבוֹת, כִּי בְּכָל פַּעַם בְּשִׂאָדָם חוֹשֵׁב עַל מַה שֶׁתִּיָּה, שֶׁזֶה בְּחִינַת וְהִיָּה, אִזּוֹ הוּא נִכְנָם לְעֲצֻבוֹת אֲבָל בְּשִׂאָדָם חוֹשֵׁב עַל הַעֲתִיד שֶׁלּוֹ שֶׁזֶה בְּחִינַת וְהִיָּה – הוּא זֹכֵר לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְעַקֵּר הַשְׂמֹחָה הוּא שִׂאָדָם צָרִיךְ לְהִיּוֹת כָּל כֵּן שְׂמֹחָה, עַד שֶׁהַשְׂמֹחָה תִּשְׁפִּיעַ עַל כָּל הָאֲבָרִים שֶׁלּוֹ, מִרְאֵשׁוֹ וְעַד כַּף רַגְלוֹ, עַד שֶׁמִּרְבֵּי שְׂמֹחָה יִרְקַד וְיִשְׂמַח

מאד, ויהיה בלו בשמחה, פי בשמדברים עם אדם על מצות השמחה נדמה לו באלו זוהי עצת טובה קא משמע לו, שבדאי מאד להיות שמח בעבודת השם וכו', אבל באמת רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן כד) מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, שזו ממש מצוה, הפוללת את כל המצות, ולא סתם מצוה אלא מצוה גדולה, ועל ידי זה זוכים לקדשה גדולה, כנ"ל בדברי רבנו ז"ל.

לבוא לשמחה הוא על ידי מה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה ואמר מוהר"א ש"נ, שהנה רבנו ז"ל אומר במקום אחר (חלק ב' סימן קס): 'לבוא לשמחה הוא על ידי מה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה על-כל-פנים, כמבאר על פסוק: "אזמרה לאלקי פעודי" (בלקוטי הראשון, בסימן רפב), עיין שם. ועל-כל-פנים יש לו לשמח במה שזכה להיות מורע ישראל, שלא עשני גוי, וכמו שאנו אומרים: 'ברוך אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו וכו' ונתן לנו תורת אמת' וכו'. מכאן זה וכיוצא בזה ראוי לו לקח לו שמחה לשמח דעתו; עד כאן לשון רבנו ז"ל. וזה פלל גדול מאד במצות השמחה, ועצה נכונה איך יכול כל אחד, באיזו דרגה שיהיה – לזכות למדת השמחה בכל עת ובכל מצב.

הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב החיה עצמו בשלא עשני גוי
וספר מוהרא"ש נ"י ספור נורא ונפלא על הרב הקדוש רבי לוי יצחק
מברדיטשוב זי"ע, שהיה צדיק קדוש, וכדרך הצדיקים שאין להם
שום הסתכלות בזה העולם, ואין לנו שום השגה מהו צדיק, והם
נכללים לגמרי בו יתברך, אבל בתוך עצמם הם באין וקאפס מה
שאי אפשר לתאר כלל.

והיה יום אחד ששמעו אותו לברך ברכות השחר, והשתוממו לשמע
איך שמדלג על ברכת "שלא עשני גוי", והיה נדמה להם שהיה
בשגגה היוצאת מתחת יד השליט, ואזר עז אחד להזכיר לו ששכח
את הברכה הזאת, למען ישלימנה... וענה ואמר לו הצדיק הקדוש
זי"ע שלא שכח כלל לברך את הברכה הזאת, אלא בשקם בבקר,
ומרב בטולו אליו יתברך, הנה היה בעיניו באין ממש, עד שלא היה
יכול להרים את עצמו כלל, ולא היה לו בטה להחיות את עצמו עד
שזכר שאיך שלא יהיה הוא מזרע ישראל קדושים, ועל בן ברך
תבך בשמחה עצומה את הברכה שלא עשני גוי, ואז קבל היות
הקדשה להתחיל בעבודת היום, ונמצא שבכך ברך ברכה זו שלא
על הסדר, ועל בן דלג עליה האידנא, ואז הבינו פלם למה לא אמר
הברכה הזאת.

בר ישראל הדבוק בו יתברך, חי חיים קדושים ונעימים
 ואמר מוהר"א ש"נ, כי דבר זה יכול להחיות אותנו תמיד, כשאנו
 מסתכלים מהו גוי ומהו יהודי, שגוי הוא מלא רשעות ועולות, כמו
 שהגויים הרשעים עשו לכלל ישראל במשך כל התקופות, בלי יוצא
 מן הכלל, ואלו בר ישראל הדבוק בו יתברך, חי חיים קדושים
 ונעימים ויש לו רצון להתקרב אליו יתברך, שמזה לבד יכול לקבל
 חיות גדולה, וצריך לזכור זאת היטב, כי זה יכול להמשיך עליו
 שמחה בזאת, שבתודת תקף דקורתו יכול להחיות את עצמו בזה
 בכל עת.

עצה לשמחה – לשמור על הדבור מאד

והנה לזכות לשמחה זו צריכים לשמור על הדבור מאד – שלא
 לדבר דברים אסורים ויתרים. כי על ידי הדבור האדם יכול
 להתעלות מאד ולדבר אליו יתברך, אשר כל דבור ודבור שמדברים
 אליו יתברך, עולה עד אין סוף, ועל ידי זה האדם זוכה לשמחה
 עצומה הבאה מתודת דבקות בהשם יתברך, וכן להפך, חס ושלום,
 על ידי הדבור שאינו כראוי, האדם יכול לפול מאד מפורגת
 קדשתו, ועל ידי זה הוא נופל אל עצבות ומרה שחורה ושאר
 דברים לא טובים, רחמנא ליצלן, וכו'.

ונפרעין מן האדם מדעתו – ושלל מדעתו

ובפרט, שעל ידי הדבור הפיטר, הוא עלול לדון את חברו לכף חובה, שעל ידי זה הוא דן את עצמו, כמו שגילה לנו רבנו ז"ל (לקיטוי מוהר"ז חלק א' סימן קיג): ונפרעין מן האדם מדעתו ושלל מדעתו (אבות פרק ג'). כי שמעתי בשם הבעל-שם-טוב: כי קדם כל גזר דין שבעולם, חם ושלום, מאספין כל העולם אם מספיקים להדין ההוא. ואף את האיש בעצמו שנגזר עליו הדין, חם ושלום, שואלין אותו אם הוא מסכים, אזי נגמר הדין, חם ושלום. והענין, כי בודאי אם ישאל לו בפרוש על עצמו, בודאי יכחיש ויאמר שאין הדין בן. אוד ממעין אותו, ושואלין אותו על פיוצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין. וכענין שפצינו בדרך הפלגה, עליו השלום, בבוא אליו נתן הנביא וכו', וספר לו מעשה האורח (שמואל ב יב) ענה ואמר: חי ה' וכו', ואת הכבשה וכו', אזי נפסק הדין על דוד באשר יצא מפיו. וזהו ונפרעין מן האדם מדעתו, כלומר ששואלין דעתו. ואף על פי כן הוא שלל מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו; עד כאן לשון רבנו ז"ל. ומזה רואים, עד כמה הדבור יכול להיות מסבך, שבהכל מה האדם חורץ על עצמו גורל שלא היה רוצה בו, ועל כן אשרי מי שחוסם את פיו ולשונו, ואינו מדבר מה שאינו צריך, ובמיוחד לא

דבורים של למוד חוב על זולתו, כי אחר כך ישלם על זה מחיר יקר מאד, רחמנא ליצלקן.

כמו פיו בחר לו את התחליף הזה לבריאותו

וספר מזהרא"ש נ"י ספור מענין, שבזמן רבנו ז"ל, היה באומן איש אחד שהיה משכיל גדול ורחוק מהקדשה בשם נחמן נתן רפופורט, והיה עשיר גדול ומלמד בלשונות, והיה מתפאר שהנה הוא הולך לעשות עסקים, ולהרויח הרבה כסף, וכדרך הנגידים שהם משוגעים וכו', אמר שמרב כסף שיהיה לו יעשה מדרגות מכסף ומעקה מזדב, כמו שהיום נמצאים אנשים באלו שיש להם דמיונות באלו ידיות מזדבנות וברזים מכספים יעניקו להם איזה אשר וכו', והתפרסם תדבר הנה בין הצבור, איך שהוא מתפאר כל כך, ורבנו ז"ל ענה ואמר לאחד מאנשי שלומנו ר' טוביה מטירהויצא שעמד לפניו: – "תאמר נא, מה יותר טוב, האם זה שלוקחים האדם מהכסף או שלוקחים הכסף מהאדם?". והוא השיב בכחלה שבודאי טוב יותר שלוקחים הכסף מהאדם ונשאר בתים ובבריאות וכו', והנה בפשט לביתו קדמו אותו בפנים נפולות עד שגלו לו שכל ביתו עלה באש וכל תכולתו נשרפה, והיה המום ושבור עד שנוזר שהוא כמו פיו בחר לו את התחליף הזה לבריאותו וכו', והנה נחמן נתן הנ"ל,

בשָׁשׁב מעֲסָקוּו, נִחְלָה בְּחַלֵּי גְדוּל כָּל כֶּךְ עַד שֶׁכָּל גּוֹפוֹ וְאַבְרָיו הָיוּ
בְּנוּוֹן, וְלֹא הָיָה מְזוּר לְמַחְלָתוֹ¹

הָאָדָם בּוֹחֵר לְעַצְמוֹ אֶת הַעֲנֵשׁ שֶׁלּוֹ

וְעַל כָּל פְּנִימִים כְּבָר לְקַחוּ אֶת נְחֻמָּן נָתַן הַנ"ל מִחֶכְסֶסֶף שֶׁלּוֹ, וְהָיְתָה
הַיּוֹלָה הַיָּפָה שֶׁלּוֹ כְּמִיתְרַת בְּעִבּוּרוֹ, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְגוּר כְּהָ, וְעַמְדָּה
לְחִשְׁבָּרָה. וּבְדִיוֹק, אִזּו רַבְּנוּ ז"ל קִבֵּל אֶת הַקְּרִיאָה לְהַסְתַּלְקוּתוֹ, וְהַבִּין
שֶׁצָּרִיד לְנַסֵּעַ לְאוּמָן, וְהַדִּירָה הַנ"ל הַמְרוֹחַת שֶׁל נְחֻמָּן נָתַן הָיְתָה
מִתְאַיְמָה בְּדִיוֹק לְצָרְכֵי רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהָיָה חוֹלָה בְּמַחְלַת הַשְּׁחַפְתָּ, וְהָיָה
נִצְרָד לְמָקוֹם מְאוּרָר עִם גְּנָה סְבִיב הַבַּיִת, בְּדִיוֹק כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה
הַדִּירָה הַנ"ל, וְאִזּו רָאוּ אֶת גְּדָל הַחֲשֻׁגָּה הַפְּרָטִית, שֶׁהַכִּינוּ מָקוֹם
בְּדִיוֹק מִתְאַיִם לְרַבְּנוּ ז"ל, אֲשֶׁר הַבּוֹנֵה שֶׁל הַדִּירָה לֹא נִהְנֶה מִבּוֹנֵה
כָּלָל, וְאָמְרוּ אֲנִי שׁ לְרַבְּנוּ ז"ל, אֲשֶׁר בּוֹדָאי יְהִי תַקּוֹן לְנְחֻמָּן נָתַן
רַפּוּפוּרָט, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁלּוֹ יִשְׁכּוֹן הַצַּדִּיק רַבְּנוּ ז"ל וְיִקְדֵּשׁ הַמָּקוֹם וְכוּ',
וְעָנָה וְאָמַר לָהֶם רַבְּנוּ ז"ל – נְחֻמָּן וְנָתַן מְצַחְקִים מְכַל הַעוֹלָם, וּבְזָה
קָשֶׁר אֶת מוֹהַרְנָת עֲמוֹ ז"ל, וְיְהִי לְפִלְאָ. וְעַל כָּל פְּנִימִים רוֹאִים מְזָה,

¹ מוֹהַרְא"ש נ"י הַתַּבְּטָא – מַה הָיָה כְּבָר הַרְפוּאָה בְּיָמֵים הַהֵם, וְעוֹד בְּרוּסְיָה, לְפָנֵי מֵאֲתָיִם
וְחַמְשִׁים שָׁנָה, שֶׁאִם אָדָם נִחְלָה מִחֻצּוֹ וְלִמְטָה הָיָה נוֹתֵנִים לוֹ כְּדוּר בְּעִבּוּר שֶׁלְשׁוּל, וְאִם
נִחְלָה מִחֻצּוֹ וְלִמְעֵלָה הָיוּ נוֹתֵנִים לוֹ אֶסְפִּירִיוּ...

שהאדם בוחר לעצמו את הענש שלו, ועל כן מי שיש לו שכל שומר את הדבור מאד מאד.

תחתך עצמך עם המשור, איני צריף אותו, ותשכח שאני אעזר לך ואמר מוהרא"ש נ"י, כי בכר כפה פעמים חזר ואמר אודות הדמיונות שיש לבני אדם, שהם מדמינים רעות רבות אודות הזולת, ומיד יוצאים לריב עמו, למשל, אחד רוצה משור מחברו, מיד עולות לו מחשבות, שמא לא ישאלני את המשור שלו, ומתפעם בעצמו: "וכי איך לא ישאל לו, ואני עשיתי עמו כפה וכמה טובות"... וכל זה בינו לבין עצמו, ואחר כך בשכר אזור אמין ונוקש בדלת של הזולת, ומבקש המשור, מבקש בתוקפנות וצועק עליו – "תחתך את עצמך עם המשור שלך, אני לא צריף אותו, ותשכח שאני אעזר לך" וכו' פהנה וכהנה.

דבר ראשון צריף להתנקות מכל מיני דמיונות שהורסים את האדם ואמר מוהרא"ש נ"י (פי בשתאר מוהרא"ש נ"י את הדברים בפרטיות וכו', היה בכת שחוק בקהל): הנה אתם צוחקים, אבל זה מפושף, אדם קם בבקר ורואה את חברו, ואמר לו 'שלום', והוא לא השיב לו, ומיד חורש עליו כל מיני מחשבות, ומתחיל לשנא אותו ולדבר בו, ולא עולה

על דעתו, שהלה כל כך מסובב בצרות שלו, עד שלא ראה אותך בכלל... ואתה כבר נעלב שהוא לא מדבר אתך וכו', בשעה שכל זה הוא בדמיון שלך. ועל כן דבר ראשון צריך להתנקות מכל מיני דמיונות שהורסים את האדם ולהיות מתוך למוד זכות על הזולת, אף שדבר זה הוא מאוד קשה.

הגשמיים של השני הוא הרחניית שלי...

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא ראה דבור של הגאון הקדוש רבי ישראל סלנטר זי"ע, שנגע ללבו מאד, והדבור הזה הוא: – הגשמיים של השני הוא הרחניית שלי... ובאמת אצל אנ"ש היקרים היה דבור זה דבר שבשגרה, שהיו נוהרים שלא להוכיח וליפר את הזולת על רחנייתו כי אם לדאג על גשמייתו, ולא כמו אותם שכל הזמן דואגים לזולת לרחנייתו שלו, לתפלה שלו וכו', אבל אין אכפת להם שלזולת אין ארוחת בקר, אין לו על שבת ונאמר מוהרא"ש נ"י: לא אצלנו, כי כאן ברוד ה' יש 'בית התבשיל' שפועל בכל יום ומעניק ארוחות חנם לכל דורש, כי אם אתה באמת אוהב את זולתך, ברר נא מה מצבו, ואיך אפשר לעזר לו בגשמייתו, ומכל שכן שלא לדון את הזולת לכף חובה אלא לחזקו ולאמצו תמיד.

השמחה היא המצוה שאדם דש בעקביו!

וקשר מוהר"א ש"נ"י את תחלת דבריו בענין מצות השמחה אל פרשת השבוע בקשר נורא ונפלא, כי הנה רש"י אומר, וכנזכר למעלה, שעקב תשמעון הוא סובב על המצוות הקלות שאדם דש בעקביו, והנה אין לה מצוה מזלזלת כמו מצות השמחה, שהיא מצוה שאצריכה להיות עד עקביו, והאדם דש בה בעקביו, כי חושב מה כבר יהיה שאהיה בשמחה, ואינו יודע שכל היתדות תלוי בזה, שאדם בשמחה ומקיים המצוות בשמחה, ולומד דף גמרא בשמחה וכו', ועל ידי זה שומר על הדבור שלו, בבחינת "ישמחו כי ישתקו", ואינו מדבר בגנות הזילת ודן אותו לבח זכות, ועל ידי זה יזכה לקדשת הברית כמו שאמר רבנו ז"ל.

להכין את עצמנו לקדשת ראש השנה!

ואמר מוהר"א ש"נ"י, שהשבת הזאת היא 'שבת מברכין אלול', ועלינו להכין את עצמנו כבר לארוז לנסיעה אל רבנו ז"ל על ראש השנה, לקבל את כל התקונים שהוא ממשיך עלינו ומקרבו אליו יתברך, וצריך להכין את עצמו כל השבוע לקראת החדש הקדוש הממשמש ובא.

יד _____ מאמר "עקב תשמעונו" מאמר "מה ה' שאל מעמך"

והשם יתברך יזכנו להיות בשמחה תמיד, וילמד זכות על חברנו, ולזכות להחיות עצמנו בקדשת ישראל, ועל ידי זה תהיה השמחה מכפ רגל ועד ראש וכל הקומה שלנו תהיה בשמחה, ולא נדוש את המצוה הזאת בעקב, עדי נזכה להתגלות כבוד שמים עלינו, במהרה בימינו, אמן.

סעדה שלישית פרשת עקב ה'תשע"ב ביבנאל עיר ברסלב

מאמר

מה ה' אלקינו שואל מעמך

בסעדה שלישית, רענא דרעיון, דבר מוהרא"ש נ"י דבורים נוראים ונפלאים מאד, מענין התורה בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן יו, המדבר מיראת ואהבה שמקבלין על ידי הצדיק שפדור; עין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, בפרשת השבוע נאמר בתורה הקדושה (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה – ופרש רש"י, אף על פי שעשיתם כל זאת עודנו רחמיו וחסותו עליכם ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה וכו'.

הנה רבנו ז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חור על נקודה אחת מתורה זו של רבנו ז"ל) **כי עקר יראה ואתהבה מקבלין על ידי הצדיק שפדור, כי הצדיק שפדור הוא מגלה היראה והאתהבה, עין שם בדברי רבנו ז"ל.**

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי הנה לפני יסודות אלו שאומר הפסוק כי אם ליראה ולא תהבה וכו' הם לפני יסודות של דעת רבנו ז"ל, ונבארם אחד לאחד. כי הנה יראה הוא ענין משפט, שאדם שופט את עצמו על כל מה שעובר עליו (קוטי מוהר"ן ח"א סימן טו), והוא ענין ההתבודדות ושיחה בינו לבין קונו שאמר רבנו ז"ל, שכל אדם יפרש שיחתו וכל מה שעובר עליו אליו יתברך, וצריך לדעת שאפילו דבור אחד חשוב אצלו יתברך, כי לפעמים אדם חושב שרק כמה שעות זה נחשב בהתבודדות, אבל מזלזל בכחו של דבור אחד אליו יתברך, אבל אם אדם היה יודע מה כל דבור חשוב היה מתמיד בזה הרבה מאד לאין שעור, ובכל מקום בואו, היה מדבר אליו יתברך, עוד דבור ועוד דבור, ולא היה מפסיק לעולם מהשיחה בינו לבין קונו.

על ידי הדבור אליו ותפירה יכול להישע תבנה ומיד
 ואמר מוהרא"ש נ"י, דעו לכם, שאין אנו מתארים לעצמנו מה כל
 דבור אחד פועל בשמים, ואדם יכול לילך לפסיכולוג ולדבר אליו
 שעה אחת, ומיד הוא מסתכל על השעון ואומר לו: "תם ומננו
 ותבוא בפגישה הבאה"... והוא גובה תשלום גבוה, ומשקיע מזמנו
 לזה, אבל אינו נושע על ידי זה, אבל על ידי הדבור אליו ותפירה
 יכול להישע תבנה ומיד, וכל דבור ודבור עולה למעלה.

בכל קראנו אליו – תבנה שמדבר בלי שום הכנה כלל
 ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לא במדת בשר ודם – מדת הקדוש ברוך
 הוא, כי אם לאדם יש לו פגישה חשובה עם שר חשוב וכו', הוא
 מתרגש מאד, ומכין את עצמו חצי שנה לפגישה ומלביש בגדים
 הגונים ומכין את עצמו מה יאמר בפירוש הזמן שהקצב לו, אבל בין
 שהגיע הזמן יש איזו מניעה, או שהמלך חולה, ואין עם מי לדבר,
 לא בן במלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, "בכל קראנו אליו",
 תבנה ומיד כשאדם פותח את הפה לדבר אליו ותפירה, הוא נשמע
 ונתקבל וממשיך עליו אור עליון נורא ונפלא עד מאד, ועל בן אשרי
 מי שאוחז במדה זו תמיד, ומדבר בכל פעם אליו ותפירה, שעל ידי
 זה יזכה ליראה גדולה מלפניו ותפירה.

'מי שעושה המצוות בשמחה זה סימן שלבו שלם לאלקיו'
 והנה כתוב בזהר הקדוש, שצריך לכל מצוה ומצוה שני ג'דפין, שני
 בנפים, שהם האהבה והיראה, וכל מצוה אשר לית ביה דחילו
 ורחימו – לא פרחת לעילא, כי העקר במצוה הוא שכאשר מקים
 את המצוה הוא זוכה להיות דבוק בו יתברך ביראה גדולה ולשמוח
 בשמחה עצומה שזכה לקיים המצוה, שזו היא בחינת אהבה. וכמו
 שאומר רבנו ז"ל בספר המדות: 'מי שעושה המצוות בשמחה זה
 סימן שלבו שלם לאלקיו, כי בזה מגלה את טהר לבבו איה שחוא
 זוכה לקיים המצוה בלב שלם.

הבעל שם טוב לא היה יכול להפנים לבית מדרש שהוא מלא תורה
 וספר מוהרא"ש נ"י, שבתחלת התגלותו של הבעל שם טוב הקדוש
 זי"ע, היתה עליו מחלקת גדולה עד מאד, ולא הבינו אותו, עד
 שנכנס בגדולי אותו הדור מחשבה להחרים אותו, רחמנא ליצלן,
 והוא ברוח קדשו צפה שעומדים לעשות את הפעולות הגדולה הזאת,
 וחש להצילם, והגיע בדרך פלאית לקלוזו של העיר בראד, אף
 שהעיר מעוזיבוז' רחוקה מאד מהעיר בראד²... וכשהגיע לפתח בית
 המדרש שם, אמר שאינו יכול להפנים, כי הבית מלא תורה ותפלה,

² מוהרא"ש אמר בדרך צחות זה רחוק ממצרים ועד הנה'

ובשואמרו לו: "אדרבה! וכי יש מקום טוב מזה?" והוא באחת – אי אפשר להבנם כי החלל מלא תורה ותפלה... ואחר כך הסביר, שהרי אוריתא ללא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא, ונמצא שהכל נמצא בבית מדרש שלכם, כי אתם לומדים בלי אהבה ויראה... והתבישו מפניו מאוד ועשו תשובה על שלא הפירו בגדלותו של מרן הפעל שם טוב ז"ע.

עלי אין חולקים בלל, רק הם חולקים על מי שעשה כך ואמר מותרא"ש נ"י, שכן הוא על כל צדיק וצדיק, שאין מפירים אותו וחולקים עליו, וכמו שאמר רבנו ז"ל (שיחות הר"ן סימן קכב): "עלי אין חולקים בלל, רק הם חולקים על מי שעשה כך כמו שבונים החולקים עליו ועל איש בזה בודאי ראוי לחלק. בלומר כי החולקים בונים עליו ובונים ושאקרים אשר לא עלו על לבו שעשה כך וכך מה שהכל שקר וכזב, ועל איש בזה שעשה כך כמו שאומרים הם, בודאי ראוי לחלק. נמצא שעליו אינם חולקים בלל, כי אם היו יודעין גדל צדקתו וקדשותו ומעלתו וכו', בודאי לא היו חולקים עליו רק אדרבא! היו רצים אחריו בהתלהבות נפלא בראוי, רק הם חולקים על מי שעשה מעשים כאלה כמו שהם אומרים. על איש בזה בודאי ראוי לחלק. ואמר שהם התכו וצירו לעצמם אדם וחולקים עליו: זי"א

האבין יד אים גישניצט אה מענטש און קריגן אויף איהם (היגו פנ"ל שאינם חולקים עליו רק על זה האיש שצירי לעצמן בשקר שעשה כך וכו').

כמה צריד לזר למים בפשוטו "שמע בין אחיכם"

ונבדרד אנב, אמר מוהרא"ש נ"י, שענין זה הוא מוסר גדול, כי אם גדולי הדור הווא, שהיו מקבלים וגאונים גדולים ומפלגים, בידיע, היה להם בעין מכשול בנקדה זו של "שמע בין אחיכם" – שאסור לדון אדם ללא שמוע את הצד שלו, מה נענה אנן, ובהיום צריד מאד להזהר בזה, שיש הרבה פעמים ששומעים על אחד מה ששומעים, כבר מכפישים אותו מבלי תת לו הודמנות להצדיק את עצמו להסביר מעשהו, וכל שכן בית דין שהוא מצוה על זה ביותר, ואמרו חז"ל (שבת קלט ע"א): 'תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראיית דור שצרות רבות באות עליו צא ובדק בידיני ישראל שכל פרענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דיני ישראל'. והנה לא אמרו: 'בעון מחללי שבתות ובעון אוכלי טרפות', אלא בעון הדינים, והוא אלו שלא מקימים "שמע בין אחיכם", כי בעונותינו הרבים, יש היום פרצה בענין הזה, ואיתא בזהר הקדוש, על הפסוק: "היו צריה לראש" – שהערכ רב, שהם הצרים לישראל הם הראשים

וכו', ולָהֶם יֵשׁ כָּל טוֹב, וְאֵלוּ הַתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה
בְּצַנְיָעוֹת וּבְדַחְקוֹת עֲצוּמָה, וְאִין פּוֹנֵה אֲלֵיהֶם.

בית דין ששומע רק צד אחד, הוא סתם מקבל לשון הרע
ואמר מותרא"ש נ", שפן הוא העוסק בהשקנת שלום בין איש
לאשתו, שעליו להזהר לקים אף הוא את הפסוק: "שמוע בין
אחיכם", כי הרבה פעמים האשה מספרת משהו, ותכף ומיד קופץ
המשפין-שלום, וחושב שיודע הענין, ורק באפן שיכול לאחו עצמו
מלהחליט עד ששומע את שני הצדדים בנחת ובסבלנות יכול
להשבין ביניהם שלום, וזה דבר שצריך מאד להזהר בו, כי בית דין
ששומע רק צד אחד, הוא סתם מקבל לשון הרע.

לא לצאת למריבה אלא לישר את התדורים:

ואמר מותרא"ש נ", שאם מקימים מצוה זו – יכולים למנוע הרבה
מריבות, ורבינו ז"ל אומר (ספר המדות אות מריבה סימן סו): 'במקום מריבה
שם השטן; ובמקום לילך ולהכפיש זה את זה עליהם לילך לבית דין
כשר, הפקים "שמוע בין אחיכם", ולא זזים משם עד שמישבים את
התדורים, והנה כאן הקמנו בפני הוראה חשובים, עם ארבעה דינים
ומורי צדק, המסמכים על ידי גדולי הרבנים, והם מקימים שמוע בין
אחיכם, ובודאי מי שיש לו איזו טענה על זולתו, במקום לילך

וְלִצְאֹת לְמַלְחָמָה וּמַחְלָקָת, עָלְיוּ לְגִשֵּׁת אֲלֵיהֶם יַחַד עִם זִוְלָתוֹ, וְלִסְדֹּר חַבֵּל, לְטוֹבַת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְאִזּוּ נִצּוּלִין מִכָּל מִינֵי מְרִיבוֹת.

הַמֶּר הַעֵזוֹ הַנּוֹרָא שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע שֶׁהוּא הַחֲמוּר בְּיוֹתֵר וְדַבָּר מוֹהֲרָא"ש נ"י מִהַעֲזוֹן הַחֲמוּר שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת, שֶׁהוּא גָדוֹל מְשֻׁלָּשֵׁת עֲבֻרוֹת הַחֲמוּרוֹת – עֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהֵנָּה הַשְּׁטוּת שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, נִגְלָה לְכָל, שְׁלוֹקָחִים צָלָם וּמִשְׁתַּחֲוִים לוֹ וְכו', וְאָדָם שֶׁנִּפְלַ בְּנֵה, הוּא מַחֲמַת שְׁטוּתוֹ וְנִפְלָתוֹ, וְכֵן גְּלוּי עֲרִיּוֹת רַק מַחֲמַת שֶׁהַתְּנַבְּרָה עָלָיו הַתְּאֻוָּה, וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים הוּא לָזֶה שֶׁלֹּא יִכָּל לְעַצֵּר בְּרוּחַ כְּעֶסוֹ וְכו', אֲבָל הַמִּסְפָּר לְשׁוֹן הָרַע, הוּא מְמַשׁ כּוֹפֵר בְּעַקְרָהּ, שֶׁחֹשֵׁב שֶׁאֵין דִּין וְאֵין דִּין, וְיִכּוֹל לְהַרְוֹג אֶת הַזִּוְלָת עַל יְדֵי דַבּוּר, וְצָרִיף לְהַזְהִיר מִזֶּה מְאֹד.

גְּדֻלַּת הָאָדָם נִמְדָּדַת בְּשֵׁרוּאִים אֶת הַשְּׁמִחָה עַל פְּנֵי תַמִּיד וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁאָדָם צָרִיף לְהִיּוֹת בְּשְׁמִחָה כָּל כֶּף, עַד שִׁירָאוֹ עַל פְּנֵי אֶת עֵצֶם שְׁמִחָתוֹ וְצַהֲלָתוֹ, כִּי עַל יְדֵי זֶה הוּא יִכּוֹל לְהַחֲיוֹת אַחֵרִים בְּשֵׁרוּאִים שֶׁהוּא כָּל כֶּף בְּשְׁמִחָה, וַיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מִה שֶׁעוֹבֵר, אֲבָל עַל יְדֵי בְּטָחוֹנָם וְאִמּוּנָתָם הֵם מְחַזְּקִים אֶת עֵצֶמָּה בְּמַצְבִּים חֲקֻשִׁים בְּיוֹתֵר, וְאִזּוּ נִמְדָּדַת גְּדֻלַּת הָאָדָם שֶׁהוּא יִכּוֹל

להתחזק במצבים כאלו, ואז הוא בורח אליו יתברך, ואף על פי שקשה לו אינו מאבד את שמחתו.

אל תהיה רשע בפני עצמד' – שלא תעשה רשעות עם הפנים שלך
ואמר מוֹתְרָא"ש נ"י, שרַבְנוּ ז"ל אומר (לקוטי מוֹתְרָא"ן חלק א' סימן כג)
שעצבות הוא כמו עבודה זרה, והנה בעבודה זרה כתיב: "לא יהיה
לך אלהים אחרים על פני", והנה באשר אדם הוא בעצבות
ומרידות, ומסתובב בפנים עצבות, הרי שהוא מכניס בעצבות את
הזולת שרוצה אותו, ומכניס גם בו מרידות, וכדרך צחות יש לומר,
פי יש אזוהרה שלא יהיה לך אלהים אחרים – הינו עצבות, על פני...
על הפנים שלך (פדוע שהכל בדגמא שלמעלה), בחינת 'אל תהיה רשע
בפני עצמד' – שלא תעשה רשעות עם הפנים שלך, כי זו אחריות
גדולה המטלת על האדם, שלא לעשות רע עם הפנים שלו, ועל ידי
תקף האמונה בו יתברך, יכול לחזק את עצמו כל כך, ולבטל מפניו
כל מיני עצבות ומרידות.

כלנו חברים ותלמידים אצל הרבי, שהוא רבנו ז"ל
ואמר מוֹתְרָא"ש נ"י, שאַת הַנְקֻדָּה הַזֹּאת שֶׁל אֶהְיֶה וְיִרְאֶה מִקְבְּלִים
רק על ידי הצדיק, שהוא רבנו ז"ל, וכלנו אצלו בבחינת חברים,

והרפי הוא רק רבנו ז"ל, ואצלו אנו מקבלים את נקדת הרב, ואנחנו בינינו צריכים לחזק זה את זה, בבחינת נקדת החבר, שהוא הנקדה שכל אחד מקבל מפי הרב, שהוא רבנו ז"ל בעצמו.

להתחיל את תשובת אלול תקף באשר שומעים את ברכת החדש: ואמר מוהרא"ש נ"י, שהנה עתה ברכנו את ה' אלול, וידוע איך שהיה אצל בעלי המוסר רעש גדול, שתקף בששמעו, שמברכים ה' אלול, כמעט התעלפו מרב החדת ופחד הדין, ועלינו להתעורר גם אנו, ובמיוחד שתקף ומיד אנו נוסעים לרבנו על ראש השנה, לקבל את כל תקוננו הנפלאים. ועל כן עלינו להתעורר לעשות תשובה כבר החל מהשבוע הזה, ולא לחכות לימי אלול הקדושים, אלא כבר מעתה, בבחינת "ועתה ישראל" וכו'.

הפגנה הבטיחה ותבדוקה של חז"ל לאריכות ימים והנה כבר קראנו היום במנחה את תחלתה של 'פרשת ראה', ועלינו להזדרז לקיים מאמרו ז"ל (ברכות ה' ע"א): 'לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום וכו', שכל המשלים

פְּרָשִׁיזְתִּיו עִם הַצְּבוּר מְאָרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו³. וְהִנֵּה בָלֵם מְחַפְּשִׁים סְגֻלוֹת שׁוֹנוֹת, וְהִנֵּה יֵשׁ לָנוּ סְגֻלָּה שְׂכֵתְבוּהָ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, וְאִיךָ לֹא נֵאָחֵז בָּזֶה וְנַחֲיֶה חַיִּים אַרְבִּים, וְשׁוֹמְעִים מְקָרִים מְזַעְזָעִים שְׂאֵנָשִׁים צְעִירִים הוֹלְכִים מִזֶּה הָעוֹלָם, וְעַל יְדֵי שְׂאוּחָזִים בְּמִדָּה זֹאת לְהַעֲבִיר סְדְרָא וּלְהַשְׁלִים הַפְּרָשָׁה עַד שֶׁבֶת קָדֵשׁ – נְצוּלִין מִזֶּה.

הַתְּעוֹרְרוֹת לְהַתְחִיל לְהַעֲבִיר הַסְּדְרָא מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאִילָךְ וְהִנֵּה מְרִן פּוֹסֵק בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּךְ (סִימָן תְּרַג סְעִיף א) שְׂפָיוֹם רֵאשׁוֹן וְאִילָךְ נִחְשָׁב עִם הַצְּבוּר, וְכֵן נִחַג הַגְּרָא זי"ע, כִּי הַגְּרָא נִחַג תְּמִיד עַל פִּי דִינָא דְגַמְרָא, וְזֶה מִשְׁמַע בְּךָ מִהַגְּמָרָא, אֲמַנָּם הָאֲרִיז"ל בְּתַב שְׁהַעֲקֹר בְּעָרַב שֶׁבֶת קָדֵשׁ. אֲבָל הַמְּצִיאוֹת מְרָאָה, שְׁהַרְבֵּה פְּעָמִים מְרַב דִּחַק הַשְּׁעָה – מִפְּסִידִים אֵת הַהֲלָכָה הַזֹּאת וְאֵת הַהַבְטָחָה הַנִּפְלְאָה שֶׁל חו"ל הַקְּדוּשִׁים, וְעַל כֵּן רְאוּי לְהַתְחִיל מִתְחִלַּת הַשָּׁבוּעַ לְלַמֵּד אֵת פְּרִשְׁתֵּי רְאָה, הַפֶּשֶׁת עִם רִשׁוֹי בְּאִפְן שֶׁעַד שֶׁבֶת קָדֵשׁ מְסִימִים אֵת הַפְּרָשָׁה. וְהַרְבֵּה הַקְּדוּשׁ רַבִּי יִשְׁשַׁכָּר דִּב מִבְּעִלְזָא זי"ע, אָמַר, שֶׁכָּל הַחֲנֻחָה שֶׁל הָאָדָם בְּמִשְׁךָ הַשָּׁבוּעַ בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת תְּלוּיָהּ בְּדָבָר זֶה, וְאֲשֶׁרֵי הַזֹּכֶה לְהַחְזִיק בָּזֶה תְּמִיד.

³ וְאָמַר מוֹהְרָא"ש ג"י בְּהַזְכִּירוֹ אֵת הַמְּאָמַר הַזֶּה – "הַמְּאָמַר שֶׁלְּמִדְנָה בְּעֵת, כִּי הוּא נִזְכָּר בְּדָף הַיּוֹמָיו שֶׁל יוֹם הַמִּישֵׁי, כ"א אב – תשע"ב".

מעלת רבוי למוד המשניות בכל יום

וכן בענין למוד משניות, שאדם זוכה ללמד בכל יום פרק משניות, מפל שכן ח"י פרקים משניות, זוכה לאור גדול עד מאד, ונכנס בו חמידו דאורייתא ונאמר מותרא"ש נ"י, יש אצלי בחורים צעירים שחוזרים בגירסא על סדר שלם ליום, הינו סדר זרעים ביום ראשון, סדר מועד ביום שני וכו', וכן על זה הדרך – שזה דבר נפלא שאני מתבייש מהם, וכן מצינו שנהג מרן מחבר השלחן ערוך, שהיה יכול בפעם אחת לחזור בחמשים או פשישים פרקי משניות שלזה זכה למה שזכה, כמבאר בספרו הקדוש 'מגיד מישרים'.

לעשות כל מיני פעולות שבעולם לזכות ללמוד את הדף היומי

וכן בענין למוד דף גמרא אחד ליום, הגה זכינו לסיים את הש"ס, ורבות עמך בית ישראל התחילו ללמוד את הש"ס, האם אפשר לתאר מהי מעלת למוד דף אחד ליום? ואף שאינו מבין הכל, כדאי לעבר על הדף אפילו בדרך גירסא, ומפל שכן שהיום יש כל כך הרבה ספרי עזר, שאדם יכול ללמוד בהם היטב את הדף ולהבין הכל. וכן יש שעוירים בכל מקום שמלמדים היטב את הדף, וכדאי להצטרף לאיזה שעור או ללמוד עם חברותא, או ללמוד בגמרות

הנ"ל, העקרה, שיעשה כל מצדקי ללמוד את הדף היומי, שאז ירגיש כל מיני נעים שבעולם.

ששה שעורים חדשים נוסדו בעזרה שקטה כמו יבנאל!

והנה באן ביבנאל עיר ברסלב, הוא המקום שהיה בעין אושוויץ רוחני, שהעבירו על הדת, את שתי עדות קדושות, את התנאים ואת התימונים, ומי האמין, דוקא במקום הזה שהיה מדבר שממה מבחינה רוחנית, יש היום ששה שעורים בכל זמני היום – ללמוד בצוותא את הדף היומי, מילא בעזרות הגדולות, אין זה חדוש אם מתעוררים לעשות שעורים בכל פנה ופנה, אבל כמושב פנה, שקט ורחוק, שיהיו בו כל כך הרבה שעורי תורה בדף היומי, זה חדוש שבהדושים! הלוא יבנאל בקשי ידעו על קיומה, והיכן היא שוכנת על המפה, והנה זכינו לשעורים רבים כל כך, על כך, תבה ונצטרף לפלא הגדול הזה, לאחד מן השעורים, ואז נזכה לחטוף את הש"ס בבלי, וזה דבר נפלא מאד.

מה שביד בטוח! מקרא, משנה, גמרא וכו'

ואמר מותרא"ש נ", שבימים הקודמים היתה פרסמת של הבנקים – מה שביד בטוח! וכן הוא הדבורים שלנו, לחטוף טוב אמתני ונצחי,

מקרא, משנה, גמרא וכו' זה בטוח, וזה מה שישאר לאדם, מה שאין בן, יש מקומות שאומרים אודותם גדולות ונצורות וכו', אבל האדם לא מקבל שם כלום ברוחניות, ומה זה שונה? ובפרט אם לוקח כסף בעבור תקונים, צריך לדעת, שמשהו פה לא מריח טוב, כי לתורה לא צריך כסף, והאדם נשאר בעניות הרוחנית שלו, וכמו שדרשו חכמינו הקדושים (שבת קכ ע"א): "ובביתי אין לחם ואין שמלה" (ישעיה ג, ז) – 'שאינ בידי, לא מקרא, ולא משנה, ולא תלמוד'. אבל על ידי העצות הנפלאות של רבנו ז"ל, האדם זוכה אל קנינים רוחניים נצחיים, וזוכה אל התמדת ולמוד בכל חלקי התורה הקדושה בכל יום ויום; אשרי הזוכה לצית וללמוד בכל יום מקרא, משנה וגמרא וכו', שאז לרב טוב הצפון יזכה.

התעוררות לברכת המזון בכונה ותפלות במנון

ועורר מוהרא"ש נ"י, שצריך להזהר לברך ברכת המזון מתוך הסדור ובכונה גדולה שזו סגולה לעשירות, והמציאות מראה, שמי שמברך בעל פה, יכול להתחיל ב'נודה לד' ושזו ברכה שחבר יהושע בן נון וילהגיע אי שם באמצע, ובהכרח מדלג את הקמעים, וצריך להזהר בזה, כי היא דאורייתא. וכן התפלות הקבועות מתוך

הספור ובמנין דיקוא, וגם זה מי שיזוהר להתפלל במנין יהיה לו דבר שבמנין ולא יחסר לו כלום.

להתחיל להתקרב מחדש לצדיק אף אם עבר מה שעבר ואמר מותרא"ש נ"י, שהנה רש"י הקדוש אומר: 'אף על פי שעשיתם כל זאת עודנו רחמיו וחתו עלים ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם פי אם ליראה' וכו'. וכבר גלה לנו רבנו ז"ל, שהעקר מקבלים מהצדיק שבדור, שהוא רבנו ז"ל, וכאן כתב רש"י שאפשר לעשות התחלה חדשה מעכשו, אף אם עבר מה שעבר – אנו יכולים לזכות להתחיל מחדש להתקרב אל הצדיק ולקבל מפניו היראה והאהבה.

והשם יתברך יזכנו להגיע לכל זה, לזכות ליראה ולאהבה, ולהתקרבות אל הצדיק, לשמחה ולהתבודדות, ובזכות זה נזכה לקתיבה וחתומה טובה, ולשנה טובה ומתוקה.